

W. BIEGAŃSKIEGO · W. CZĘSTOCHOWIE

EX · LIBRIS · M · B · P · IM · DR ·

BIBLIOTEKA PUBLICZNA im. W. Biegańskiego w CZĘSTOCHOWIE

PRAWA REPRODUKCJI ZASTRZEŻONE

COPYRIGHT RESERVED

GONIEC CZESTOCHOWSKI

DIENNIK POLITYCZNY, SPOŁECZNY, EKONOMICZNY I LITERACKI.

Dziś we wtorek dn. 16 września r. b. w Teatrze „Nowości”
WIELKI SPEKTAKL OPEROWY
W najlepszej obsadzie Opery Warszawskiej

MADAME BUTTERFLY

PUCCINIEGO

Początek o godz. 8 i pół wiecz. — — — — — Bilety w niewielkiej ilości do nabycia w sklepie Adm. „Gońca”

Państwo w państwie

Opinia publiczna, której uwagę pochłaniają wydarzenia na kresach Wschodnich, zbyt mało interesuje się innymi zagadnieniami, posiadającymi niemniejsze znaczenie państwowe, chociaż pozornie może się wydawać, iż dotyczą one tylko jednej diecezji.

Mało kto wie poza b. zaborze pruskim, że kościół ewangelicki t. zw. unijny, którego wyznawcy stanowią olbrzymią większość wśród ewangelików, zamieszkałych w Wielkopolsce i na Pomorzu, tworzy, ze względu na swą organizację, zupełnie niezależną od polskich władz państwowych, jakby państwo w państwie, i że dotychczas żaden z rządów nie podjął się uregulowania tej palącej sprawy.

Organizacja kościoła unijnego w Polsce opiera się na kościelnej ordynacji gmin i synodu, wydanej w r. 1873, i ordynacji synodu generalnego z 1876 r., oraz na różnych dekretach i rozporządzeniach, wydanych przez pruskie władze duchowne i świeckie.

Władze kościoła unijnego w Polsce pozostają po dziś dzień w zależności od naczelnej władzy kościelnej w Berlinie i wykonuje wszelkiej jej polecenia.

Jeżeli uprzytomnimy sobie jeszcze, że głowa Kościoła unijnego był przed wojną cesarz, a obecnie jest nim kanclerz Rzeszy niemieckiej, to cała anomalia sytuacji prawnej Kościoła unijnego w Polsce wystąpi z niezwykłą jaskrawością.

Kościół unijny w b. zaborze pruskim tworzy siłę, której nie doceniać nie wolno. W r. 1922 w Wielkopolsce było 212 parafii, na Pomorzu 125; pastorów było w Wielkopolsce 256, na Pomorzu 100. Obecnie liczba parafii i pastorów zmniejszyła się znacznie. Wśród pastorów w Wielkopolsce 41 proc. nie posiada obywatelstwa polskiego, na Pomorzu procent ten wyniósł 38, nie więc dziwnego, że ogromna większość pastorów prowadzi politykę wybitnie niemiecką, nie licząc się zupełnie z interesami państwa, w którym przebywają. Zdarzają się natomiast wypadki, że pastorów, którzy chcą lojalnie pogodzić interesy Kościoła z interesami państwa, naczelne władze Kościoła ewangelickiego, przebywające w Berlinie, odwołują z parafii w Polsce i przenoszą ich do Niemiec. Również wśród członków konsystorza, stojącego na czele Kościoła unijnego w Polsce, niema ani jednego obywatela polskiego.

Tego rodzaju wysoce niernormalne i kompromitujące powagę państwa, stosunki nie mogą nie budzić zaniepokojenia wśród społeczeństwa polskiego w b. zaborze pruskim, to też domaga się ono oddawna ustalenia stosunków prawnych Kościoła unijnego w Polsce oraz wydania takich zarządzeń, któreby hamowały wrogą dla państwa polskiego działalność niemieckiego duchowieństwa ewangelickiego. Wyrazem tego zaniepokojenia był memoriał, odczytany przez Związek Obrony Kresów Zachodnich i wręczony rządowi gen. Sikorskiego. Argumenty, przytoczone w memoriale, wyliczające wszystkie ujemne strony obecnego status

quo w dziedzinie Kościoła unijnego w Polsce, zostały podkreślone w znanym przemówieniu gen. Sikorskiego, wygłoszonym w ratuszu poznańskim do przedstawicieli społeczeństwa wielkopolskiego. Była to chwila, kiedy zdawało się, że rząd przystąpi wreszcie do uregulowania tej sprawy, lecz stało się inaczej. Rząd gen. Sikorskiego upadł i sprawa poszła w zapomnienie. Próby wznowienia jej za rządów p. Witosa skończyły się niepowodzeniem. Nic się tedy nie zmieniło po dzień dzisiejszy.

Bierny i niezdeterminowany stosunek rządu polskiego do sprawy organizacji Kościoła unijnego w b. zaborze pruskim, sprzeczny zupełnie z zasadą suwerenności państwa, która dla jego powagi winna być niezmiernie pilnie strzeżona, pociąga za sobą skutki tego rodzaju, że nawet w tych powiatach, gdzie liczba Polaków-ewangelików jest znaczna i gdzie za czasów pruskich odbywały się nabożeństwa polskie, odzyskane przez rządów polskich, pastory znęśli nabożeństwa polskie, a odprawiają wyłącznie niemieckie. Mamy tu na przykład powiaty odolanowski i ostrzeszów

ski na południu Wielkopolski. Tam za czasów pruskich, pastory, obawiając się, że gwałtowna germanizacja może wywołać niepożądaną dla nich reakcję wśród ludu polskiego, starali się osiągnąć swój cel drogą powolną i niejednokrotnie opierali się presji rządu pruskiego. Dziś, w państwie polskim, skrupułów tych już nie mają i prowadzą swą robotę germanizacyjną bez ogródek i bez żenady.

Są to fakty, nad którymi nie można przejść do porządku dziennego zarówno w interesie powagi państwa, jak ze względu na nastroje ludności kresowej, która ze zdumieniem patrzy, że w państwie polskim jest germanizowana przy zastosowaniu takich środków, których nie decydowano się używać za czasów niewoli. Uregulowania stosunków prawnych Kościoła unijnego w Polsce domaga się już oddawna społeczeństwo polskie w diecezji zachodniej i domaga się bezskutecznie. Domaganie to winny znaleźć poparcie w całej Polsce.

Państwa w państwie nie można dłużej tolerować. A. D.

Obrady Ligi Narodów

Główne zadania i trudności

Genewa. Od poniedziałku po dotychczasowych mowach zasadniczych zaczęła się właściwie praca kodyfikacyjna w sprawach bezpieczeństwa i arbitrażu.

W zakresie bezpieczeństwa Podkomisja Rozjemcza przyjmie z pewnością sankcje gospodarcze, dalej blokady morskie, wreszcie zbrojne uderzenia na napaśnika. Poszczególne państwa w miarę własnych potrzeb i możliwości dadzą to, czem rozporządzają. Wobec ograniczenia zbrojnych kroków do niektórych państw tem zrozumiałe będą sojusze grup państw, wchodzące w obręb ogólnego planu zabezpieczeń.

W zakresie arbitrażu obie Podkomisje Rozjemcowa i Prawnicza będą musiały ustalić zakres przymusu arbitrażu. Jeżeli Anglia przewiduje wyjęcie z art. 16 lub 17, to inne państwa zgłoszą inne żądania. Najważniejsze i najslusniejsze będzie wyjęcie granic jako nienaruszalnych. Konieczne będzie jednak ograniczenie tych wyjątków do istotnie słusznych, aby przymusowy arbitraż nie stał się fikcją.

Zasady rozbrojenia będą dopiero wynikiem bezpieczeństwa i arbitrażu i to ułatwić ma przewidziany do roku Kongres Międzynarodowy wszystkich państw.

Echa demonstracji politycznej

we Lwowie.

Sprawca zamachu na Prezydenta Rzpl tej przed sądem.

Lwów. Wczoraj rozpoczął się proces przeciwko Salomonowi fałse Stanisławowi Steigerowi, oskarżonemu o dokonanie zamachu na pana Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Prokurator odczytał akt oskarżenia, zaznaczając m. in. na podstawie orzeczenia rezonansowców, że rzucno na petardę, była pochodzenia rosyjskiego i składała się z 4 rodzajów materiałów wybuchowych i mogła w promieniu 8 do 10 metrów zabić albo ciężko ranić znajdujących się na miejscu osoby. Oskarżony oświadczył podczas przesłuchania, że nie czuje się winnym i uważa się za ofiarę nieszczęśliwego zbiegu okoliczności. Rozpoczęto się przesłuchanie świadków.

Powołano 32 świadków, z których dwóch stwierdza, iż widzieli, jak oskarżony Stanisław Steiger wyjął z kieszeni jakiś biały pakiet i rzucił go w stronę powozu Prezydenta. — Prokurator żąda wyroku sądu dożywotniego. Rozprawa trwała do godz. 6 wie-

czór. Przesłuchano około 22 świadków na 32 powołanych. Główny świadek Pasternakówna zeznaje kategorycznie, że widziała, jak oskarżony rzucił biały pakiet w kierunku powozu Prezydenta, następnie wolnym krokiem oddalił się, kryjąc się w bramie przy placu Mariackim. Świadek pospieszył za nim i wskazał policji Steigera jako sprawcę zamachu.

Po zeznaniu Pasternakówny zeznał świadek dr. Feliks Lewicki, aplikant sądowny, który nie widział wprawdzie kto rzucił przedmiot zawierający petardę, jednak bezpośrednio po ukazaniu się płomienia za powozem Prezydenta, oskarżony Steiger pierwszy uciekł w bramę przy placu Mariackim i tam został aresztowany. — Zeznania innych świadków nie stwierdzają, jakoby Steiger rzucił petardę. Nowe świadko rzuciło zeznanie p. Froncos Niemiński, religijny mołozewoży, żony fabrykanta z Wiednia, która ba-

wiła we Lwowie i dnia 5 września znajdowała się na balkonie jednego z domów przy ulicy Legionów. Zauważyła ona, że jakiś biały przedmiot rzucony został w kierunku powozu Prezydenta, lecz nie z chodnika, tylko ze środka ulicy. Sprawców miało być dwóch, ale Steiger nie jest podobny do żadnego z nich (?). — Obróńca dr. Greg wniosł, aby redakcja sionistycznej „Chwili” przedłożyła drugi dokument, który otrzymała dzisiaj od tajnej organizacji ukraińskiej, stwierdzający podobno, że Steiger nie jest sprawcą zamachu, lecz, że dokonała go właśnie powyższa organizacja. Obróńca zażądał porównania szeregu dokumentów, znajdujących się w posiadaniu sądu, pochodzących od tajnej organizacji. — Jutro dalszy ciąg rozprawy.

TELEGRAMY.

Ucisk na Litwie

Genewa. P. Maurice Muret w niedzielnej „Gazette de Lausanne” podnosi ucisk mniejszości polskiej na Litwie. — Wspomina on dziedzinę religij, wybory, prasę, szkolnictwo oraz sądy. Wobec ciągłych stłak litewskich przypomina pan Maurice Muret przypowieść o źdźbale w oku cudzym, a belce we własnym.

Wycofywanie wojsk hiszpańskich z Marokka

London. „Suday Express” dowiaduje się, że Hiszpanja przygotowuje się podobno do wycofania wojsk swoich z Marokka. Zdaniem korespondenta, armia hiszpańska jest tak zdemoralizowana, że naraziłaby się na klęskę, jeżeli pozostała na obecnym pozycjach.

Według „Observera”, sytuacja w Tangerze, ze względu na wielkie znaczenie, jakie posiada dla Anglii dostęp do morza Śródziemnego, zmusza rząd angielski do podjęcia kroków, ażeby żądne z mocarstw nie sprawowało na okolicznych terenach kontroli wojskowej.

Rząd chiński sprzeciwia się obecnej interwencji

London. Centralny rząd w Pekinie po szeregu posiedzeń, w którym oprócz członków rządu brali udział przedstawiciele poszczególnych prowincji, powziął uchwałę, sprzeciwiającą się energicznej interwencji mocarstw. Próba interwencji uważana będzie za chęć prowokowania Chin i obrażania uczuć narodowych chińskich. — Chiny zwalczają również projekt zwolnienia konferencji w sprawach chińskich. — Konferencja ta jest niepotrzebna, gdyż rząd chiński potrafi się porozumieć ze swoimi obywatelami.

Pomimo tych uchwał powstanie jednak rozszerza się. Kilku dotąd wiernych rządowi gubernatorów, zmobilizowało wojska z zamiarem wkroczenia na teren objęty powstaniem.

Krwawe walki na Kaukazie

Powstańcy oblegają Batum.

Konstantynopol. Korespondent „Daily Telegraph” depeszuje z Trebizondy (nad granicą turecko-rosyjską): — Cały Kaukaz rosyjski powstał przeciwko tyranii bolszewickiego rządu. — Błache powstanie, które rozpoczęło się

głaszajcie się w „GOŃCU CZĘSTOCHOWSKIM” Najpoczytniejszym piśmie miejscowym.

Teatr „ODEON”
 Od środy 10 do piątku 12 września.
STRESZCZENIE W PROGRAMACH.
 Paczek przedstawień o godz. 5-ej po poł.
 Ostatni seans o godzinie 9-ej i pół wieczór.

TYLKO 3 DNI!
Romans Woltyżerki

Wzruszający dramat życiowy w 7-miu aktach według scenarjusza **WŁADYSŁAWA VAJDY**
 W roli głównej słynna artystka wiedeńska **MARJA KID**
 Realizacja i Reżyserja **D. KERTESZA**
 Obraz wytwórni „SASCHA” w Wiedniu

Teatr „NOWY”
 Program od niedzieli 14 do środy 17 Września w.
ANONSI w następnej zmianie
„MAŁY GRAJEK”
 z **Jackiem Coganem.**

CLOU SEZONU! Dwu godzinny program! Najnowsze i najpotężniejsze arcydzieło **DOBY OSTATNIEJ!**
U PROGU GILOTYNY WIELKI DRAMAT SEN-
 SACYJNO - TOWARZYSKI.
 Dwie serje 10 wielkich aktów w jednym programie.
 W rolach głównych:
VIOLET JYL, HENRI BANDIN znakomici artyści Komedji francuskiej oraz słynny i znany 5-10 letni mistrz **ANDRÉ KOLAN.**
U W A G A ! Obraz powyższy niema nic wspólnego z obrazem który był niedawno wyświetlany w Częstochowie pod tymże tytułem.

H. IMICH
 II-ga Aleja Nr. 16.
Farby, pokosty, cement, gips, oleje i smary
Papiery: Pisemny, pakowy i tektura.
 Uwaga: Kooperatywy, pp. Przedsiębiorcy malarze i budow-
 lani korzystają ze znacznego rabatu.

SZKOŁA WYCHOWAWCZA
St. LIGĘZÓWNY
 w Częstochowie ul. Kościuski 9
 Zapisy dzieci od 25 sierpnia. — Rozpoczęcie zajęć dnia 2-go września o godz. 9-ej

JEDNA PRÓBA WYSTARCZY
 by się przekonać o odmładzających własnościach leczniczego **Kremu Talma**, który zadziwiająco szybko przywraca cerze czarującą świeżość i trwałą młodocianą wyjątk.
Krem Talma usuwa zmarszczki, piegł, liszaje, wagner i t. p. brzoń oraz zabezpiecza cerę od szkodliwych wpływów atmosfery.
 Do nabycia w składach aptecznych:
Orla, Neufelda, Popławskiego, Klimkiewicza, Orłowskiego, Rozencwiega, Żębika, Orłowa i innych.

„MERIDIOL” Niezawodny znakomity środek, polega na jego wszach stronem zastosowaniu.
 Przy bólach żołądka, zębów, reumatyzmie, astmie i t. p.
 Używaj „Meridiol” a bezwzględnie Ci pomoże
 Kto „Meridiol” raz używał zostanie jego wielobiciem

Nieźródnane
Piece i Kuchnie Przenośne Składane Ekonomiczne **Gotowe**
 dostarczamy na warunkach przystępnych, z kafli szamotowych własnego wyrobu ekonomia w opale 50 proc. gwarantowanych.
 Jedyna w Częstochowie odpowiedzialna wytwórnia
„MAJOLIKA” Augustyna Nr. 15

Do nabycia w Aptekach i Składach Aptecznych.

Skład Sukna i Kortów
D. ZYSSER
 Częstochowa, I Aleja 2 w podwórzu
NA SEZON JESIENNY
 poleca w wielkim wyborze bostony, kamgarny, sukna, gabardiny oraz welury i dubelfassy na palta
 Uwaga! Na mundury uczniowskie. Uwaga! nadeszły Marenga w najlepszych gatunkach
CENY BARDZO PRZYSTĘPNE.

Powiatowa Kasa Chorych w Częstochowie.
Nocne dyżury lekarzy chorób akuszeryjnych.
 16-go Września r. b.
Dr. Kahl ul. Dąbrowskiego Nr. 5.
 17-go Września r. b.
Dr. Goldman ul. Stawowa Nr. 3.
Nocne dyżury lekarzy chorób wewnętrznych.
 16-go Września r. b.
Dr. Gajster ul. Panny Marji Nr. 14.
 17-go Września r. b.
Dr. Lipiński ul. Panny Marji Nr. 1.

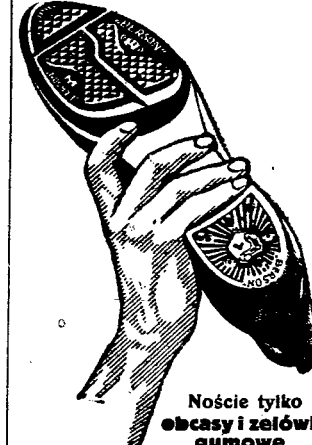
Węgiel i Drzewo
 najtaniej dostarcza na sezon zimowy wagonowo i wozami na dogodnych warunkach płatności
Przedsiębiorstwo Opałowe „Spójnia”
A. Palusiński Częstochowa
 Kościuski Nr. 43 Telefon Nr. 230

Dr. M. Rosen
 Choroby skórne i weneryczne
 II Aleja 41 II piętro front. —
 Przyjmuje od 9-12 i od 3-7 po poł.

Dentysta
Roman Filipowicz wyjechał
 II Aleja Nr. 24.

Lekarz-Dentysta
MICHAŁ GREJNIEC
 ul. Panny Marji (I Aleja) Nr. 10
 Telefon № 250.
 Przyjmuje codziennie od 9—1 i od 3—7 wiecz.
 dla członków Kasy Chorych i Urzędu Państw. specjalnie ustępstwa.

Lekarz-Dentysta
Stanisław PARCZYŃSKI
 ul. Dąbrowskiego 11, I piętro
 Przyjmuje od 10-ej — 1-ej i od 5-ej—7-ej.

Noście tylko obcasy i zelówki gumowe
BERSON.
 Są wytrzymałsze od zelówek zeszkory i dają elastyczny i przyjemny chód.
BERSON-KAUCZUK
 Centrala: Kraków, Szlaskiewskiego 2.

DOKTOR
Paweł Broniatowski powrócił
 ul. Panny Marji II (Aleja) Nr. 21.
Choroby, weneryczne i skórne
 Przyjmuje od godz. 9—12 i od 4—8 po poł. Pn. nie od godz. 12-ej—1-ej w południe.
 Prosimy o uregulowanie za-
 ległej prenumeraty.
 Kierownik Literacki **JAN BARYLSKI.**

Ważne dla wszystkich!
NA RATY I ZA GOTÓWKĘ
 sprzedaje wszelkie towary bławatne w mieszkaniu prywatnym
 II-ga Aleja Nr. 19 (obok szpitala Panny Marji) w podwórzu
 prawa oficyna I-sze piętro
Marja Fuchs II-ga Aleja 19.
Uwaga: Tanio bo w prywatnym mieszkaniu!